

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

You have Downloaded, yet Another Great
Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

**SA EXAM
PAPERS**

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)

PAMPIRI YA BOBEDI (P2)

PUDUNGWANA 2021

TATAISO YA HO TSHWAYA

MATSHWAO: 80

Tataiso ena ya ho tshwaya e na le maqephe a 24.

TATAISO YA HO TSHWAYA:

- Ha mohlalobuwa a arabile dipotso tse ngata ho feta palo e behilweng, tshwaya feela karabo ya pele **(Mohlalobuwa ha a lokela ho araba potso e telele le dipotso tse kgutshwane mofuteng o le mong wa sengolwa)**.
- Haeba a arabile dipotso ka bone ba tsona dithothokisong tseo a ithutileng tsona KAROLONG YA A, (dithothokiso tseo a di rutilweng) tshwaya feela dipotso tse pedi tsa pele.
- Haeba a arabile dipotso tse pedi tsa mofuta wa dipotso tse kgutshwane kapa a arabile tse pedi tsa mofuta wa dipotso tse telele KAROLONG YA B le ya C, tshwaya karabo ya pele, mme o tlohele ya bobedi. Athe ha a arabile dipotso ka bone ba tsona, tshwaya karabo ya pele ho karolo e nngwe le e nngwe ha feela a arabile e le nngwe ya dipotso tse kgutshwanyane le e le nngwe ya dipotso tse telele.
- Ha mohlalobuwa a nehelane ka dikarabo tse pedi, ya pele e fosahetse, mme ya bobedi yona e nepahetse, tshwaya karabo ya pele, mme o tlohele e e latelang.
- Ha dikarabo di nomorilwe di fosahetse, tshwaya ho ya ka tataiso ya ho tshwaya.
- Haeba mopeleto o fosahetse hoo o thunthetsang moelelo, fosisa karabo e jwalo. Haeba mopeleto o fosahetseng o sa thunthetse moelelo, tshwaya karabo eo e nepahetse.

Potso tse telele:

- Ha bolelele ba moqoqo bo le ka tlase ho palo ya mantswe e behilweng (kgutshwane), se behe kotlo hobane mohlalobuwa o se a ntse a ipehile ka mosing. Haeba moqoqo o le molelele haholo, tshwaya ho ya ka seo mohlalobuwa a se ngotseng o nto sekaseka sena le batshwai ba ka sehloohong. **Sebedisa ruburiki ya ho lekanyetsa e leqepheng la 3 le e leqepheng la 8 ho lekanyetsa moqoqo wa mohlalobuwa.**

•

Dipotso tse kgutshwane:

- Haeba mohlalobuwa a sa sebedisa matshwao a di-a-bulwa le di-a-kwalwa moo a lokelang ho qotsa, se behe kotlo.
- Bakeng sa dipotso tse bulehileng, se ka aba matshwao bakeng sa E/TJHE kapa KE A DUMELA/KE A HANA. Lebaka/Tshehetso ke yona e lokelang ho abelwa matshwao.
- Ha ho matshwao a ajwang bakeng sa NNETE/MAFOSI kapa NTLHA/MOHOPOLO. Lebaka/Tshehetso ke yona e lokelang ho abelwa matshwao.

KAROLO YA A: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO WA DINGOLWA: THOTHOKISO – SESOTHO PUO YA LAPENG [MATSHWAO A 10]

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE Kutlwisiso ya potso, botebo ba tshekatsheko ya taba (sehlooho), kutlwahalo le nnetefatso (tiisetso) ya dintlha ho tswa thothokisong/temeng. MATSHWAO A 6	5–6 -O bontsha kutlwisiso e tebileng ya se botswang -O hlahisitse dintlha tse fapaneng tse hlwahlwa; di tshehetswa ho tswa thothokisong. -Kutlwisiso ke e babatsehang ya mofuta wa sengolwa le thothokiso.	4 -O bontsha kutlwisiso, mme o hlalosa se botswang ka tshwanelo. -O hlahisitse dintlha tse anelang ka tsela e kgotsofatsang. -O hlahisitse dintlha tse utlwahalang, empa ha se tsohle tse tiisitsweng kamoo ho lokelang. -O utlwisisa mofuta wa sengolwa le thothokiso.	3 -O bontsha kutlwisiso e mahareng ya se botswang. -O hlahisitse dintlha tse seng kae ho tshehetsa sehlooho. -Tse ding tsa dintlha tse hlahisitsweng ho tshehetsa sehlooho di ntle. -Tse ding tsa dintlha di tsheheditse, empa bopaki ha bo kgodise ka nako tsohle. -Kutlwisiso ya motheo feela ya mofuta wa sengolwa le thothokiso.	2 -O bontsha kutlwisiso e sa kgotsofatseng ya se botswang. -Ho batla ho se dintlha tse hlahisitsweng ho tshehetsa sehlooho. -Kutlwisiso ya mofuta wa sengolwa le thothokiso ke e haellang.	0–1 -Ha a bontshe kutlwisiso ya letho ya se botswang. -Dintlha tse tshehetsang ha di hlahiswe ho tswa thothokisong. -Mohlalobuwa ha a utlwisisa hantle mofuta wa sengolwa le thothokiso.
SEBOPEHO LE TSHEBEDISO YA PUO Sebopeho, nehelano le tlhophiso ya mehopolo. Tshebediso ya puo, sehalo le setaele tse sebedisitsweng MATSHWAO A 4	4 -Sebopeho se hlahisitse ka tsela e momahaneng. -Dintlha di utullotswe hantle le ho ntshetswa pele ka tsela e hlakileng. -Tshebediso ya puo, sehalo le setaele ke tse butswitseng, tse susumetsang le ho nepahala. -O batla o hloka diphoso tsa puo, tsa mopeleto le tsa matshwao a puo/a ho bala.	3 -Sebopeho ke se hlakileng, mme dintlha di hlahisitse ka tsela e hlalohanyehang, -Tlhahiso ya mehopolo ke e utlwisiselang. -Tshebediso ya puo, sehalo le setaele di nepahetse.	2 -O hlahisitse bopaki bo seng bokae ba sebopeho. -Tlhahiso ya mehopolo e a haella, ha e hlalohanyeha, mme ha e na momahano. -Diphoso tsa tshebediso ya puo ha se tse kaalo, mme sehalo le setaele ha se tse loketseng.	1 -Sebopeho se bonahala se radilwe ka tsela e fosahetseng. -Mehopolo ha e hlahiswe ka tsela e hlalohanyehang. -Sehalo le setaele ha se tse loketseng.	0–1 -Moqoqo o bopehile ka tsela e fokolang. -Ho na le diphoso tse tshabehang tsa tshebediso ya puo le setaele se fosahetseng.

ELA HLOKO: Ha karabo ya mohlalobuwa e tswile lekoteng mme a sa bua ka Dikahare hohang, feela a ngotse moqoqo wa boiqapelo, mo abele 0 bakeng sa dikahare le tshebediso ya puo.

KAROLO YA A: DITHOTHOKISO**POTSO YA 1****'HA SE LEFA' – TM Lekitlane****TATAISO HO BATSHWAI:**

Motshwai a bale nehelano ya mohlalobuwa e lokelang ho hlahiswa sebopehong sa moqoqo. Sena se bolela hore nehelano e lokela ho ralwa ka tsela ya hore ho be le selelekela, mmele o bopilweng ka diratswana le qetelo. Moqoqo o tlameha ho hlahiswa ka tsela e supang kgokahano le momahano ya dintlha, dipolelo le diratswana.

Motshwai a tadime makgetha ana a mabedi a latelang ha a tshwaya moqoqo ona: *Dikahare le Sebopeho le Tshebediso ya puo.*

Dikahare

- Nehelano e lokela ho hlahiswa sebopehong sa moqoqo, mme sena se bolela hore nehelano e lokela ho ralwa ka tsela ya hore ho be le selelekela, mmele o bopilweng ka diratswana le qetelo.
- Dikahare di bontshe kutlwisiso ya potso; botebo ba tshekatsheko ya ditaba, kutlwahalo le nnetefatso (tiisetso) ya taba ka mabaka a itshetlehileng thothokisong.
- Dikahare di hlahiswe ka tsela e momahaneng, mme motshwai a tadime dintlha tse tla hlahiswa nehelanong ya mohlalobuwa. Ela tlhoko hore dintlha tsa mohlalobuwa di ke ke tsa behwa ka tatellano e hlahellang mona. Ho be le kgokahano le momahano ya dintlha le diratswana.

Sebopeho le Tshebediso ya Puo

- Mohlalobuwa a nehelane ka karabo ya hae e sebopehong sa diratswana tse momahaneng, mme ho be le kgokahano le momahano ya dipolelo le diratswana kamoo ho hlokehang.
- Puo, setaele le sehalo di sebediswe ka nepo temeng.

Karabo e ka lebellwang:**Selelekela**

Thothokiso ena ke ya mofuta wa tomatso. Kahoo, sethothokisi se kgalemela diketso tse ngata tse sa amohelang maemong a phedisano ka tsela e phoqang. Thothokisong ena re tlo bua ka phetapheto ho bontsha kamoo sethothokisi se finyelletsang molaetsa wa sona kateng.

Mmele**Molaetsa**

Molaetsa o finyelletswang mona ke hore ha maemo a bophelo a o tsamaela hantle o se ke wa lebala hore ha se a moshwelella. Ka le leng la matsatsi dintho tseo o nang le tsona di tla be di o phonyohile o setse o ithophere.

Phetapheto

- Molathothokisong wa 1 le wa 2 ho sebedisitswe **phetapheto ya moelelo**, mantsweng ana; '*re o bolelle*', '*re o tsebise*', ka sepheo sa toboketsa kgalemo e lebiswang ho motho ya buang haholo hore a mamele, a tlohele ho iketsa tsebanyane.

- Melathothokisong ya 2 le 3 ho sebedisitswe phetapheto ya mantswa e tshekalletseng e leng 'tsebise' ka sepheo sa ho lemosa motho ya bolellwang tse molemo hore a di fetisetse ho ba habo.
- Molathothokisong wa 4 ho sebedisitswe **phetapheto ya moelelo**, mantsweng ana '*tsetsela*' le '*ha ba sa kgotsofala*', ka sepheo sa ho kgalema batho ba buang hore ba mamele, ba tlohele ho honotha le ho dumaela ho hlakisang ngongoreho ya bona.
- Melathothokisong ya 6, 7, 8 le 9 re sa boetse re fumana **phetapheto ya moelelo** mantsweng ana '*o phela ha monate*', '*o robala mabotjhobotjhong*' '*o tola ha leshome ka letsatsi*' le '*o ja dimenyemenye*' a lemosa motho ya phelang hamonate hore a nne a hopole hore tseo tsohle ha se lefa.
- Molathothokisong wa 12 ho ntse ho sebedisitswe **phetapheto ya moelelo**, mantsweng ana '*bomankgwe*', '*dikgoshopa*' e le ho hatella kamoo tshehlana e bonang batho e le ba kgesehang, ba eisehang kateng.

Phethelo

Sethothokisi se lemosa batho ba mekgahlelo e fapaneng hore ba tsebe hore ntho e nngwe le e nngwe eo ba nang le yona le eo ba e etsang ha se ya moshwelella. Ha nako e ntse e tsamaya tsohle di qetella di fedile kapa di fihlile pheletsong.

[10]

POTSO YA 2: 'EXODA' – JG Mocoancoeng

- 2.1 Tshusumetso ya tshwantshanyo ke ho fana ka setshwantsho sa tsela eo MaAfrika a tshwanelang ho lwanela ditokelo tsa bona ka yona, e leng ya boitelo le ho tshepa Modimo. ✓ ✓ (2)
- 2.2 E hlakisa moelelo wa hore MaAfrika a maemong a ho hloka tsebo. ✓ (1)
- 2.3 Ke maikutlo a ho kgena. ✓ Ho kgena ho bakwa ke ho utlwa batho ba bitswa dihole ba bile ba lekanngwa le jwang bo papatletseng fatshe ka maemo papisong le maemo a batho ba bang. ✓ (2)
[Ha mohlalobuwa a ngotse maikutlo a ntseng a tsamaellana le a ho kgena, a nepiswe]
- 2.4 Ka sepheo sa ho re hlokomedisa hore ba basweu ba tla dula ba ntse ba nahana hore ba phahametse MaAfrika a batho batsho. ✓ ✓ (2)
- 2.5 Lekgotsi le meleng ya 1 le 5 le sebedisitswe ka sepheo sa ho kgothatsa le ho thoholetsa MaAforika hore a tle a fedise lenyatso le totobatswang molathothokisong wa 13. ✓ ✓ ✓ (3)

[10]

POTSO YA 3: 'RATO LA KA' – MT Lekitlane

- 3.1 Moleng wa 4 kgefutsohare/sejura se katla/kgina morethetho le ho fokotsa lebelo la thothokiso. ✓
Moleng wa 7 kgefutsohare/sejura se lekanya moelelo wa mantswe 'ba hana hehehe' le 'ba latola bosehla.' ✓ (2)
- 3.2 Ho tlohetswe lentswe 'boroko' ka sepheo sa ho fokotsa palo ya mantswe molathothokisong le ho potlakisa morethetho.

Nyamelo e sebedisitswe ka sepheo sa ho fokotsa bolelele ba molathothokiso ka ho nyametsa dikarolo tsa mantswe e leng 'o' ya *toro* le 'y' ya 'ya' (toro ya) bakeng sa ho fa molathothokiso morethetho ✓ ✓ (2)
Ho hatella/ho fa lentswe; **tor'a** sefutho/lebatama.
- 3.3 Dithaba le dithajana. ✓ E bontsha kamoo mehopolo e ileng ya nama ho aparela sebaka se hole. ✓ (2)
- 3.4 Ke maikutlo a qenehelo. ✓ (1)
- 3.5 Kgonyetso e hlahella lentsweng 'Rato' bakeng sa lerato mme sena se fa lentswe 'Lerato' sefutho ho bontsha lerato le tiileng la sethothokisi ho moratuwa wa sona. ✓ ✓ ✓ (3)
[10]

POTSO YA 4: 'YA MOHAU MOTHO' – MT Lekitlane

- 4.1 Ha lefatshe le aparetswe ke dibe, ho ile ha batlwa motho ya tlang ho le pholosa. ✓ (1)
- 4.2 E hokahanya mela ya 5 le 6 le ho fetisetsa mohopolo o tswang ka hodimo moleng o latelang, e leng wa hore motho ya ileng a batlwa e ne e le wa sebele. ✓ ✓ (2)
- 4.3 4.3.1 Le bolela hore dibe di ne di entse lethathamo le le lelele. ✓ (1)
- 4.3.2 Karaburetso ya pono. ✓ (1)
- 4.3.3 Bo thusa ho hlakisa hore dibe tsa batho di ne di se di le ngata haholo. ✓ ✓ (2)
- 4.4 Ho toboketsa mantswe a qatsohisitsweng hore moelelo wa ona o tle o hlake hantle le hore bakeng sa kahlolo e neng e emetse batho ho ile ha hla ha batlwa motho ya ka kgonang ho jara maima a dibe. ✓ ✓ ✓ (3)
[10]

POTSO YA 5: 'BOTHO' – M Leballo.

- 5.1 Phetapheto ya mantswe e rapameng. ✓ Ho ne ho hlokeha hobane sethothokisi se ne se batla ho hatella ntlha ya hore ha ho motho ya ka phelang a le mong ntle le thuso ya ba bang. ✓ ✓ (3)
- 5.2 Ho toboketsa mantswe ana 'Lapeng la hao'. ✓ bakeng sa ho hatella ntlha ya hore ke hokae moo ho phelwang hamonate. ✓ (2)
- 5.3 Maikutlo a genehelo. ✓ Ke genehela batho bana ba futsanehileng ba hlokang thuso ya ba nang le hona. ✓
Ke maikutlo a ho teneha. Ke tenwa ke motho ya ruileng empa a iphapanyetša ho thusa wa habo ya itlhophereng. (2)
[Tshwaya e le nngwe feela]
- 5.4 5 le 9. ✓ (1)
- 5.5 Ke thuto ya hore ha o phela ha monate, o hafa ka nkatana, o lokela ho thusa batho ba kojwana di mahetleng kaha motho e le motho ka batho ba bang. ✓ ✓ (2)
[Motshwai a ele tlhoko karabo ya mohlalobuwa e jereng moelelo o buang ka ho thusa ba itlhophereng] [10]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B LE C: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO WA DINGOLWA: PADI LE TSHWANTSHISO – SESOTHO PUO YA LAPENG [MATSHWAO A 25]

Makgetha a ho lekanyetsa	5. Phihlello e babatsehang	4. Phihlello e supang bokgoni	3. Phihlello e mahareng	2. Phihlello ya motheo feela	1. Phihlello e haellang
DIKAHARE Kutlwisiso ya potso, botebo ba tshekatsheko ya taba (sehlooho), kutlwahalo le nnetefatso (tiisetso) ya dintlha ka mabaka ho tswa sengolweng. MATSHWAO A 15	12–15 -Karabelo e hlahisitswe ka tsela e babatsehang: 14–15 -Karabelo e hlahisitswe ka bokgabane: 12–13 -Sehlooho se manollotswe ka botebo -O hlahisitse dintlha tse fapaneng tse hlwahlwa tse tshehetswang ho tswa sengolweng -O bontsha kutlwisiso e babatsehang ya sengolwa.	9–11 -O bontsha kutlwisiso, mme o manollotse sehlooho ka bokgoni -O hlahisitse karabelo e batlang e anela -Tse ding tsa dintlha ke tse utlwahalang, empa ha se tsohle tse tiisitwang kamoo ho lokelang -Bopaki ba kutlwisiso ya mofuta ona wa sengolwa bo a bonahala.	6–8 -Kutlwisiso ke e mahareng ya sehlooho; ha se dintlha tsohle tse utullotsweng ka botlalo -Tse ding tsa dintlha di tshehetsa sehlooho -Dintlha tse ding di tsheheditse, empa bopaki ha bo kgodise ka nako tsohle -O bontsha kutlwisiso e ka mmoho ya mofuta ona wa sengolwa.	4–5 -Kutlwisiso ke e haellang ya sehlooho; boholo ba dintlha ha di a utullwa ka botlalo. -Ke dintlha tse fokolang feela tse tshehetsang sehlooho. -O hlahisitse dintlha tse seng kae tse tsamaelanang le sehlooho -O bontsha kutlwisiso e fokolang ya mofuta ona wa sengolwa	0–3 -O bontsha kutlwisiso e fokolang ya sehlooho -Boiteko bo fokolang ba ho araba potso -Dintlha ha se tse kgodisang -Mohlalobuwa ha a utlwisisa hantle mofuta ona wa sengolwa.
SEBOPEHO LE TSHEBEDISO YA PUO Sebopeho, tlhophiso ya mehopolo le nehelano e nang le neeletsano e momohaneng e lebisang tlhalohanyong ya sehlooho mmoho le puo, setaele le sehalo tse sebedisitwang temeng. MATSHWAO A 10	8–10 -Sebopeho se momahaneng -Selelekela le qetelo di a babatseha -Dintlha di utullotswe hantle le ho ntshetswa pele ka tsela e hlakileng -Tshebediso ya puo, sehalo le setaele ke tse sutsitseng, tse susumetsang le ho nepahala	6–7 -Sebopeho ke se hlakileng, mme dintlha di hlahisitswe ka tsela e hlalohanyehang. -Selelekela le qetelo mmoho le diratswana tse ding di hlahisitswe ka tsela e momahaneng. -Dintlha di hlahisitswe ka tsela e hlalohanyehang. -Puo, sehalo le setaele boholo di nepahetse.	4–5 -O hlahisitse bopaki bo itseng ba sebopeho -Tlhalohanyo le momahano di teng leha di kgera -Ho na le moo tshebediso ya puo e fosahetseng ha sehalo le setaele tsona di batla di loketse -Tlhahiso ya mehopolo e a haella, ha e hlalohanyeha, mme ha e na momahano -Popo ya diratswana e batla e nepahetse	2–3 -Sebopeho se bonahala se radilwe ka tsela e fosahetseng -Mehopolo ha e hlahiswe ka tsela e hlalohanyehang -Diphoso tsa tshebediso ya puo di totobetse -Sehalo le setaele ha di a lokela mosebetsi - Popo ya diratswana e fosahetse.	0–1 -Kgaello ya ho rala sebopeho ka tshwanelo e sitisa phallo ya mehopolo -Tshebediso ya puo le ya setaele tse fosahetseng di hlahisitse tema e fokolang haholo -Popo ya diratswana e fosahetse
MATSHWAO	20–25	15–19	10–14	5–9	0–4

Matshwao a ka sebediswang bakeng sa ho tshwaya:

Makgetha a tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare	15	Dik. =
Sebopeho le Tshebediso ya Puo	10	STP =
Matshwao ohle	25	

ELA TLHOKO: Ha karabo ya mohlalobuwa e tswile lekoteng, motshwai a mo abele matshwao a dikahare le tshebediso ya puo ya kgato ya pele feela.

POTSO YA 6: BOTSANG LEBITLA – KPD Maphalla**Selelekela**

Mohlalobuwa a ka lelekela ka ho hlalosa hore bokgutsana ke eng. Moqoqo ona ke o kgethang lehlakore oo ho wona mongodi a lehang ho susumetsa mmadi hore a dumellane le yena ntlhakemong ya hae.

Karabo e ka lebellwang

Moqoqong wa kgang, mongodi a ka dumellana kapa a hanane le mohopolo ka dintlha tse tshehetsang sehlooho. O na le mohopolo o itseng kapa ntlhakemo e itseng, mme o hlahisa le ho ntshetsa pele lehlakore leo la hae; o tshehetsa le ho sireletsa ntlhakemo ya hae.

Seratswana ka seng se be le mohopolo wa sehlooho o hodisang ntlhakemo, e se ke ya e ba lethathamo la diketsahalo feela tse hlahang ka bukeng. A ntshetse pele moqoqo ka ho bontsha ka mehlala e tswang bukeng ho totobatsa ntlhakemo ya hae. A boele a bontshe kamano ya diketsahalo le bophelo ka kakaretso mabapi le bokgutsana.

Phethelo

Phethelo ya hae e lokela ho tlamahanya kgang ya hae ka ho phethahala.

[Motshwai a badisise nehelano ya mohlalobuwa, mme a mo abele matshwao ho ya kamoo a ikamahantseng le sehlooho kateng.]

[25]**POTSO YA 7: BOTSANG LEBITLA – KPD Maphalla**

- 7.1 A utlwahatsa sehalo sa qenehelo le teboho. ✓ Ba ne ba qenehela kgutsana ena eo ba ntseng ba utlwela ho buuwa ka yona mme ba leboha Modimo hore o e sireleditse. ✓ (2)
- 7.2 O toboketsa sebopeho sa Tsietsi ho bontsha hore leha a hodisitswe habohloko, o ntse a phetse hantle mmeleng. ✓ (1)
- 7.3 Kgodiso e boima ya Tsietsi e entse hore a kgone ho emela mathata ohle ao a neng a tobana le ona ho fihlela e ba ntate wa Motsamai mme ha e a ka ya mmolaya. ✓ ✓ (2)
- 7.4 Karaburetso ya pono. ✓ Mongodi o re bopela setshwantsho seo e kang re bona ngaka e nang le ditedu e apereng tsa bongaka e bile e leketlisitse ditshepe tsa ho popola bakudi molaleng. ✓ (2)
- 7.5 Boitshwaro boo bo na le sesosa le metheo hobane Mohanuwa o ile a nyahlatsa Tsietsi a ratana le Makgaola, ha Makgaola a se a mo lahlile o batla ho kgutlela ho Tsietsi. (2)
- 7.6 Ke Tsipane. ✓ O ile a kena ditaba tsa Tsietsi ka sehloho a sa tsebe le hore di qadile kae yaba o mo thusa le maemong a kotsi ao Tsietsi a neng a sa a lemohe. ✓ (2)

- 7.7 Mafahla a ne a tshehetsa Tsietsi ka hohle hohle a bile a mo rata ✓ empa bomotswalae ba ne ba mo hlekefetsa ba bile ba mo hloile. ✓ (2)
- 7.8 Morero e ne e le ho ilo ho utswetsa mokganni wa bese tjhelete. ✓ (1)
- 7.9 Ka sepheo sa hore a hoke mokganni e le ho toboketsa boqhekanyetsi boo batho ba bang ba bomme ba nang le bona. ✓ ✓ (2)
- 7.10 Tjhe ha ho re bopele yona. Tlholo ke ha botle bo hlola bobbe kahoo boiphetetso ba Tsietsi ha bo bontshe tlholo feela bo bontsha bokgopo. ✓ ✓ (2)
- 7.11 O sebedisitse lewa la hore a be le ngwana le moruti Moshebi eo a neng a e na le dikamano tsa marato le yena. ✓ ✓ (2)
- 7.12 Bakeng sa hore malomae a mo nehe mafa a hae, o ile a hana ka ona yaba ho tsoha qwaketsano pakeng tsa Tsietsi le malomae. Tsietsi a mo thunya sephakeng mme mapolesa a thunya Tsietsi seropeng. ✓ ✓ (2)
- 7.13 Mmamasolomane o ne a sa batle ho kona ngwana eo e seng wa hae kaha o ne a sa mo rate. ✓ Taba eo ke motheo wa tshotleho ya Tsietsi atlang tsa Mmamasolomane. ✓ ✓ (3)
- [25]**

POTSO YA 8: *DIEPOLLO* – T Seema

Selelekela

Mohlahlobuwa a ka lelekela ka ho hlalosa hore bokgutsana ke eng. Moqoqo ona ke o kgethang lehlakore oo ho wona mongodi a lekanang ho susumetsa mmadi hore a dumellane le yena ntlhakemong ya hae.

Karabo e ka lebellwang

Moqoqong wa kgang, mongodi a ka dumellana kapa a hanane le mohopolo ka dintlha tse tshehetsang sehlooho. O na le mohopolo o itseng kapa ntlhakemo e itseng, mme o hlalisa le ho ntshetsa pele lehlakore leo la hae; o tshehetsa le ho sireletsa ntlhakemo ya hae.

Seratswana ka seng se be le mohopolo wa sehlooho o hodisang ntlhakemo, e se ke ya e ba lethathamo la diketsahalo feela tse hlahang ka bukeng. A ntshetse pele moqoqo ka ho bontsha ka mehlala e tswang bukeng ho totobatsa ntlhakemo ya hae. A boele a bontshe kamano ya diketsahalo le bophelo ka kakaretso mabapi le bokgutsana.

Phethelo

Phethelo ya hae e lokela ho tlamahanya kgang ya hae ka ho phethahala.

[Motshwai a badisise nehelano ya mohlahlobuwa, mme a mo abele matshwao ho ya kamoo a ikamahantseng le sehlooho kateng.]

[25]

POTSO YA 9: DIEPOLLO – T Seema

- 9.1 A hlahisa tomatso ka tsela ya hore o lapetse ho bona batho ba seng ba le siyo lefatsheng le ka kwano empa yena ha a tsebe. ✓ ✓ (2)
- 9.2 Diepollo o kopane le Leemisa ka beseng e yang Mahlwenyeng, ba tsebana moo ba nto ya lapeng ha Leemisa mmoho. ✓ (1)
- 9.3 Dikengkeng o ile a iketsetsa setswalle le Diepollo athe morero wa hae ke ho anya Diepollo leleme ka ditaba tsa Zeblon Ramokgopa hoo qetellong Diepollo a ileng a ba a tshwarwa ka lebaka la hae Dikengkeng. ✓ ✓ (2)
- 9.4 Ke mophetwa ya kgopo/lekgonatha. ✓
Ha a rate ha Leemisa a rekisa kgomo ho lefella Diepollo sekolong leha dikgomo tseo e le tsa ntata Diepollo.
Ha a rate Diepollo leha e le moradi wa moo ha Lehlwenya ✓ (2)
[Tshwaya semelo le tshehetso e le nngwe feela]
- 9.5 Ka sepheo sa ho etsa hore Diepollo a tle a mo tshepe, a mo phetele tsohle tse amanang le Zeblon a be a qetelle a kene tsietsing ka lebaka la hae. ✓ (1)
- 9.6 Rangwane Leemisa o ne a sa bolella Diepollo hore o ne a batla ho kenela mmae mme Mmamokele o ne a nahana hore ha Diepollo a ka tseba ka taba ena, a ka hlanohela rangwanae, a mmone e le motho e mobe. ✓ ✓ (2)
- 9.7 Ha se toka. Diepollo o ne a sa lokela ho fetola lenane la bakudi kaha le bakudi ba bang ba ntse ba batla ho thuseha. ✓ ✓ (2)
- 9.8 Sekapoloto seo se bakela Diepollo mathata hobane mapolesa a dula a tla moo a dulang a phenyekolle ka sepheo sa ho fumana lesedi le itseng la hore ebe Zeblon o hokae, mme seo se etsa hore Diepollo a dule a ntse a sa dudiseha ka dinako tsohle. ✓ ✓ ✓ (3)
- 9.9 Ke hore o ne a sa tsebe mmae a bile a e so ka a mmona kahoo o ne a sa tsebe hore o tla mo hlalosa ka horeng. ✓ (1)
- 9.10 Ke ho bontsha hore hoja ebe mme wa Diepollo o ne a ntse a phela, o ne a tla be a le dilemong tseo setsohatsana sena se leng ho tsona mme ka mohlomong se ka tseba ho hong ka yena. ✓ ✓ (2)
- 9.11 Diepollo o ne a kgahlwa ke kamoo batswetse ba neng ba hlokomela masea a bona kateng mme a ipotsa hore yena mmae o hlotswe ke eng ho mo hlokomela jwalo. Sena se batlile se etsa hore a qetelle a sa mmatle ka le reng o itenelang ka motho ya neng a sa mo rate. ✓ ✓ (2)
- 9.12 Diepollo o ne a sa tshwanela ho thusa bakudi ba ba basweu ka mmala/ makgowa hobane e le motho e motsho. ✓ ✓ (2)
- 9.13 Ka sepheo sa hore a tle a tsebe hore o na le bana babo pele a tshwarwa le hore bana babo ba tle ba tsebe se etsahetseng ka ngwanabo bona. ✓ ✓ ✓ (3)

[25]

POTSO YA 10: MME – NP Maake**Selelekela**

Mohlalobuwa a ka lelekela ka ho hlalosa hore botho ke eng. Moqoqo ona ke o kgethang lehlakore oo ho wona mongodi a lekang ho susumetsa mmadi hore a dumellane le yena ntlhakemong ya hae.

Karabo e ka lebellwang

Moqoqong wa kgang, mongodi a ka dumellana kapa a hanane le mohopolo ka dintlha tse tshehetsang sehlooho. O na le mohopolo o itseng kapa ntlhakemo e itseng, mme o hlalisa le ho ntshetsa pele lehlakore leo la hae; o tshehetsa le ho sireletsa ntlhakemo ya hae.

Seratswana ka seng se be le mohopolo wa sehlooho o hodisang ntlhakemo, e se ke ya e ba lethathamo la diketsahalo feela tse hlahang ka bukeng. A ntshetse pele moqoqo ka ho bontsha ka mehlala e tswang bukeng ho totobatsa ntlhakemo ya hae. A boele a bontshe kamano ya diketsahalo le bophelo ka kakaretso mabapi le bokgutsana.

Phethelo

Phethelo ya hae e lokela ho tlamahanya kgang ya hae ka ho phethahala.

[Motshwai a badisise nehelano ya mohlalobuwa, mme a mo abele matshwao ho ya kamoo a ikamahantseng le sehlooho kateng.]

[25]**POTSO YA 11: MME – NP Maake**

11.1	Babadi ba lebelletse hore Mme a lwanele monna wa hae empa ba mmona a ikokobetsa a bile a re o tliho kopa tjako. ✓	(1)
11.2	Tebello ke hore Diseko o tla pata Mme jwalo kaha e ne e le yena ya sebedisang tjelele ya hae feela ha ho a ka ha e ba jwalo, Diseko o ile a re Mmateboho a tlo mo lata hore a tle a shwelle ha hae.
Tebello ke hore kamora hore Mme a etse hore lelapa la ha Diseko le hlomphehe, mme batho ba kgone ho le tihakela, Diseko o ne a tla lokela ho bontsha teboho ho mme ka ho mo pata, feela seo ha se etsehe. ✓ ✓
[Tshwaya e le nngwe feela]	(2)
11.3	Ke mophetwa ya kgopo/pelompe Kamora tsohle tseo Mme a mo etseditseng tsona o ne a sa lokela ho bua dipuo tse jwalo. ✓ ✓	(2)
11.4	O hlalisa maemo a mabe a phedisano moo batho ba hlohang kgotso hobane bakeng sa ho tisa kgotso, ba ntse ba tjoditsa Mmateboho ba sa mo tsebe ba bile ba sa tsebe le maemo a ditaba tsa moo ha hae. ✓ ✓	(2)
11.5	A nnetefatswa ka hore ha Mme a se a entse qeto ya ho bipa sephiri sa hae, lelapa la ha Thollo le dula le se na diqabang kaha Mmateboho ha a tsebe hore hantlente Mme ke mang. ✓ ✓	(2)

- 11.6 Ha batho ba neng ba tllilo kopa mohope wa metsi ha Rakgadi ba fihla, Dikeledi o ne a nahana hore ke ba habo Tsekiso kaha o ne a e na le dikamano tsa lerato le yena athe o dumela ho nyalwa ke Thollo eo a ileng a mo thonthodisa sepatjhe, a sa tsebe. ✓ ✓ ✓ (3)
- 11.7 E bakwa ke hore temeng ho hlalositswe hore Diseko o badile lengolo a ba a sibolla hore ngwana o teng Matatiele, jwale re ferekanngwa ke ha ho se hothwe le motho ya tshwereng ditshwantsho ha a tsebe ditaba tsa lona. ✓ ✓ (2)
- 11.8 Mmateboho o ne a sa tsebe hore Mme ke mohaditsong wa hae athe ha e le Mme yena o ne a tseba hantle hore Mmateboho ke mosadi wa monna wa hae. ✓ ✓ (2)
- 11.9 Tshekamelo e hlahella ha rangwane wa Matatiele a re basadi ba Kgauteng ha ba na boitshwaro bo botle.
Banana ba Sebokeng ba ne ba re bontate ba dulang dikomponeng ke dikwata. ✓ ✓ (2)
- 11.10 Tlholo dingolweng e iponahatsa ha Mme a baballa kgotso ya lapeng la ha Thollo hang ha a lemoha hore Thollo o se a nyetse ka ho se ipolele hore yena ke mang.
E iponahatsa ha Mme a kgona ho sokolla Mohatsa Lesole, a etse hore a phedisane hantle le batho ba motseng wa Sebokeng.
E iponahatsa ha Diseko a sibolla hore Mme ke mang feela a etsa bonnete ba hore o tla boloka sephiri seo bitsong la ho qoba ho baka qabang lapeng la ha Thollo. ✓ ✓ (2)
- [Tshwaya e le nngwe feela]**
- 11.11 E bakwa ke hore o ne a se a sa tshwane le pele kamora hore Mme a dule ha hae mme sena se supa hore mme o ile a atleha ho lokisa semelo se kgopo sa hae.
O ne a batla ho pata bohlaswa ba hae ba hore kamora ho sebedisa tjhelete ya Mme, o hlolehile ho mo pata a ba a patwa ke yena Mmateboho, ke ka hoo a mo lwanelang ho Bafokeng. ✓ ✓ (2)
- 11.12 O leka ho bontsha hore Mmateboho ke motho ya nang le nnete, qenehelo le kutlwelobohloko mme sena e ka nna yaba se bakilwe ke hore le yena o ile a hodiswa ke Rakgadi eo e neng e se mme wa hae. ✓ ✓ ✓ (3)
- [25]**

POTSO YA 12: TUTUDU HA E PATWE – M Mahanke**Selelekela**

Mohlahlobuwa a ka lelekela ka ho hlalosa hore bokgutsana ke eng. Moqoqo ona ke o kgethang lehlakore oo ho wona mongodi a lehang ho susumetsa mmadi hore a dumellane le yena ntlhakemong ya hae.

Karabo e ka lebellwang

Moqoqong wa kgang, mongodi a ka dumellana kapa a hanane le mohopolo ka dintlha tse tshehetsang sehlooho. O na le mohopolo o itseng kapa ntlhakemo e itseng, mme o hlahisa le ho ntshetsa pele lehlakore leo la hae; o tshehetsa le ho sireletsa ntlhakemo ya hae.

Seratswana ka seng se be le mohopolo wa sehlooho o hodisang ntlhakemo, e se ke ya e ba lethathamo la diketsahalo feela tse hlahang ka bukeng. A ntshetse pele moqoqo ka ho bontsha ka mehlala e tswang bukeng ho totobatsa ntlhakemo ya hae. A boele a bontshe kamano ya diketsahalo le bophelo ka kakaretso mabapi le bokgutsana.

Phethelo

Phethelo ya hae e lokela ho tlamahanya kgang ya hae ka ho phethahala.

[Motshwai a badisise nehelano ya mohlahlobuwa, mme a mo abele matshwao ho ya kamoo a ikamahantseng le sehlooho kateng.]

[25]**POTSO YA 13: TUTUDU HA E PATWE – M Mahanke**

- 13.1 A re utullela hore Tutudu ke seithati sa monna. ✓ (1)
- 13.2 Moelelo ke hore ho ne ho kgutsitse ho se na letho le tsamayang mmileng. ✓ (1)
- 13.3 Ke tharahano. ✓ Ke pele diketsahalo di fihla sehlohlolong, nakong eo mashano a Thebe a etsang hore setjhaba se qale ho fetohela Tutudu, a mo rerele bobele. ✓ (2)
- 13.4 Ke ikutlwa ke swabiswa ke boitshwaro bona ba hae. ✓ Jwalo ka modulasetulo wa lekgotla la sekolo, Matsepe o ne a lokela ho hlahloba kapa ho utlwa mahlakore a mabedi a ditaba pele a etsa qeto ya ho nka lehlakore feela o ile a sitwa ho etsa jwalo. ✓ (2)
- 13.5 Tutudu o ikemiseditse ho ruta bana ba Thabure le ho ba kwetlisa mmeleng hore kelello tsa bona di tle di be tjhatsi dithutong. ✓ ✓
- Thebe ha a ba kgathalle ntlheng tsa thuto ebile ha a ba lakaletse tse ntle kaha ke mona o kgona ho rekela bashanyana majwala le ho kgothaletsa ngwana ngwanana hore a kene dikamanong tsa lerato le titjhere ya hae. ✓ ✓ (4)
- 13.6 Ke motshehetsi wa Tutudu. ✓ O ile a tsitlallela hore ho hirwe Tutudu leha ditho tsa Komiti ya tsamaiso ya sekolo di ne di le kgahlanong le seo/ O bontshitse tshehetso ho Tutudu ha setjhaba sa Thabure se ne se se se mo hlasetse. ✓ (2)

- 13.7 Lebaka ke hore baahi ba ne ba se ba elelletswe hore mofereferere le dintwa tse etsahalang motseng wa Thabure le sekolong sa Sedibeng, di bakilwe ke boqitolo ba Thebe.
O ne a se a hloleha ho lokolla baahi ba ileng ba tshwarwa ka baka la merusu e qadilweng ke yena. ✓
[Tshwaya e le nngwe feela] (1)
- 13.8 Ba ne ba tlwaetse ho sebedisana mmoho le ho etelana mme Tutudu o ne a ye a kopele bana ba sekolo le khwaere ya kereke dithuso ho ntate Seipobi. ✓ ✓ (2)
- 13.9 Motsamai o ne a ferekantswe ke ditaba tse kgahlanong le tseo a di tsebang ka titjhere Tutudu mme a se a bona hantle hore titjhere Tutudu ehlile ha a loka. ✓ ✓
E rarahanya ditaba ka tsela ya hore Motsamai o qetella a se a qwaketsana le Ntefeleng hobane ba ne ba se ba sa bone ditaba ka ihlo le le leng/E ekeletsa Tutudu dira kaha Motsamai o se a kgema le Thebe. (2)
- 13.10 Ke mophetwa ya tjhitja. ✓ (1)
- 13.11 Tshekamelo e hlahella ka tsela ya hore bakeng sa hore batswadi ba Thabure ba kgalemele Mmanthoto ka boitshwaro ba hae bo swabisang, ba ile ba tjodietsa Dikgapane, ba bolela hore Mmanthoto o qetella a tlontlollotswe ka lebaka la hae kaha o ruta bana tse sa lokang. ✓ ✓ (2)
- 13.12 Mokgopi wa Thebe o hloka botsitso hobane Dikgapane le Ntefeleng ba ne ba le mmomoring o le mong le Thebe wa ho lwantsha Tutudu, thinkgwi ba se ba kgema mmoho le Tutudu. ✓ ✓ (2)
- 13.13 E, ke ne ke tla etsa jwalo ka yena kaha maemo a matle a phedisano a hatella hore re se be le boiphetetso ho ba re hlekefetsang. ✓ ✓ ✓ (3)
[25]

KAPA

SENGOLWA SA BOHOLOHOLO**POTSO YA 14: KE QATI E A LOMISANWA – SJ Mamashela****Selelekela****Selelekela**

'Marematlou a ntsweleng' ke maele a Basotho a hlalosing hore ha batho ba thusana/sebedisana ba a atleha ho phetha mosebetsi o boima. Sena se a hlahella diketsahalang tsa Obe. Moqoqo ona ke o hlalosing mme mohlalobuwa a ka hlalosa maelana ana ka ho bontsha hore ha batho ba kopanetse mosebetsi o itseng, o ba bonolo.

Karabo e ka lebellwang

A ka bontsha kamoo maelana ana a iponahatsang kateng tshomong ya 'Obe'. A qale pele ka ho bontsha hore ho tlele jwang hore ngwetsi e iphumane e le thoteng le baloi le hore e entse jwang ho itshwasolla bothateng boo. A boele a bontshe kamoo baahi ba ileng ba ema ka maoto kateng ho lwantshana le sebata se neng se lata ngwetsi se e ise bohadi moo e neng e fihla e tetekwe ke matsale wa yona le baloi ba bang. Seratswana ka seng sa moqoqo ona se be le mohopolo wa sehlooho o tshehetswang ke ditaba tse amanang le ditaba tsa tshomo ya Obe.

Phethelo

Phethelo ya hae e lokela ho tlamahanya moqoqo wa hae ka ho phethahala.

[Motshwai a badisise nehelano ya mohlalobuwa, mme a mo abele matshwao ho ya kamoo a ikamahantseng le sehlooho kateng.]

[25]**POTSO YA 15: DIPOTSO TSE KGUTSHWANE****KE QATI E A LOMISANWA**

15.1	Thula. ✓	(1)
15.2	Chopo/lebotho la Chopo. ✓	(1)
15.3	Kali ya Beoane
Phiri ya Matlama
Lefiritshwane la bo Ramatlole ✓
Khoali. ✓
[Tshwaya tse pedi feela]	(2)
15.4	O fihlile a hlasela (thula) ha e ba le bahlabani ba Chopo ba shwang. ✓
Moetapele wa bahlabani, Chopo, o ile a bolawa, yaba ba setseng ba se ba tshaba. ✓	(2)
15.5	Ba bona ha batho ba bolawa. ✓ ✓	(2)

- 15.6 Ba lliswa ke ho shwa ha banna ba bona le bara ba bona ntweng. ✓ ✓ (2)
- 15.7 Nkabe ke itse bahlabani ba heso ba inehele, ntwā e fele. ✓ Ha ba sa inehele lebotho la heso le ka tloha le bolawa kaofela. ✓ ✓ (3)
- 15.8 Mmutlanyana o eleditse hore ba ahe lebota le leholo, ebe Taumoholo o a itjhwea hore ba tle ba tshwase diphoofolo tse tšileng ho ikgodisa hore efela Taumoholo a shwele. ✓ ✓ (2)
- 15.9 Le ile la atleha. Diphoofolo tse sa tsebeng ho tloa di ile tsa bolawa kaofela yaba Taumoholo le Mmutlanyana ba e ba le nama eo ba tlang ho e ja ka matsatsi a mangata. ✓ ✓ (2)
- 15.10 Ho ne ho sa nepahala. Mmutlanyane o entse hampe ka ho kokotella Taumoholo marulelong ho fihlela a shwa. ✓ ✓ (2)
- 15.11 Ke molwantshi. ✓ O ne a le kgahlanong le Taumoholo ke ka hona a ileng a mo tlamella marulelong ho fihlela a shwa. ✓ (2)
- 15.12 Tshwene ke mophetwa ya bohlale. ✓ O tsebile ho elellwa boqitolo ba Taumoholo le Mmutlanyana mabapi le ho shwa ha Taumoholo. ✓ (2)
- 15.13 E, o atlehile. Mmutlanyana ke phoofotswana e masene a ho qoba kotsi hape e hlahella ditshomong e le bohlale ho feta diphoofolo tse e fetang ka matla. ✓ ✓ (2)

[25]**MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 25**

KAROLO YA C: TSHWANTSHISO/TERAMA**POTSO YA 16: SEYALEMOYA – RH Moeketsi****Selelekela**

Mohlalobuwa a ka lelekela ka ho hlalosa hore bophelong motho o hlahelwa ke tse monate le tse bohloko ka ho tshwana. Ka dinako tse ding tse monate di ba ngata ho feta tse bohloko, ha ka nako tse ding, tse bohloko di aparela motho ka bongata ho feta tse monate. Moqoqo ona ke o kgethang lehlakore oo ho wona mongodi a lekang ho susumetsa mmadi hore a dumellane le yena ntlhakemong ya hae.

Karabo e ka lebellwang

Moqoqong wa kgang, mongodi a ka dumellana kapa a hanane le mohopolo ka dintlha tse tshehetsang sehlooho. O na le mohopolo o itseng kapa ntlhakemo e itseng, mme o hlahisa le ho ntshetsa pele lehlakore leo la hae; o tshehetsa le ho sireletsa ntlhakemo ya hae.

Seratswana ka seng se be le mohopolo wa sehlooho o hodisang ntlhakemo, e se ke ya e ba lethathamo la diketsahalo feela tse hlahang ka bukeng. A ntshetse pele moqoqo ka ho bontsha ka mehlala e tswang bukeng ho totobatsa ntlhakemo ya hae. A boele a bontshe kamano ya diketsahalo le bophelo ka kakaretso mabapi le hore motho o hlahelwa ke tse ntle le tse mpe bophelong.

Phethelo

Phethelo ya hae e lokela ho tlamahanya kgang ya hae ka ho phethahala.

[Motshwai a badisise nehelano ya mohlalobuwa, mme a mo abele matshwao ho ya kamoo a ikamahantseng le sehlooho kateng.]

[25]**POTSO YA 17: SEYALEMOYA – RH Moeketsi****'O MO FELEHEDITSE' – SM Mangali**

- 17.1 A tjobela mmadi pele ketsahalang eo ho yona Mmalerato a nehelang moya ka mora ho beleha mafahla ao Paseka a ileng a tlameha ho a hodisa a le mong. ✓ ✓ (2)
- 17.2 Ke boipuiso
Puonotshi ✓
[Tshwaya e le nngwe feela] (1)
- 17.3 Bohlokwa ba boipuiso ba Paseka ke ho toboketsa sesosa sa kgohlano maikutlong a hae le ho senola mefehelo ya hae.
Ke ho tiisa kgohlano e bakwang ke tsitsipano maikutlong a hae. ✓ ✓
[Tshwaya e le nngwe feela] (2)
- 17.4 Ke kgohlano ya ka hare. ✓ Paseka o bontsha ha maikutlo a hae a dubakane a bile a sithabetswa ke tumelo ya mosadi wa hae ya hlokang tshepo ya hore dintho di tla boela di loka maphelong a bona. ✓ (2)

- 17.5 Paseka o ne a le sebakeng sena ho ya etsa ditlhophiso tsa paseka kerekeng. ✓ ✓ (2)
- 17.6 Ke molwantshuwa hobane o ne a dula a fetelwa ke bana ka baka la tlhaho. ✓ ✓ (2)
- 17.7 Ke sehalo sa ho utlwa bohloko ka ha Paseka a ngongorehiswa ke ho bona mofumahadi wa hae a robe hile moya ke boimana. ✓ (1)
- 17.8 O hloka hetsa ka tsatsi la paseka jwalo ka Morena Jesu eka le yena o ne a mo felehetsa. ✓ ✓ (2)
- 17.9 Ke mantswe a reng a nke taba ena setswadi. ✓ ✓ (2)
- 17.10 E, e a iponahatsa. Paseka o ile a nka boikarabelo a sala a hodisa bana ba hae, ha a ka a baleha kapa a hlanohela dikano tsa hae. ✓ ✓ (2)
- 17.11 Mothinya o sa lebellwang o hlahiswa ke ho hloka hala ha Mmalerato hobane yena le Paseka ba ne ba na le tshepo ya hore kgetlong lena o tla beleha ntle le mathata a letho. ✓ ✓ (2)
- 17.12 Ke seapadi se tshitja. ✓
Paseka ha a ka a fetohela dikano tsa hae, o ile a tshehetsa mofumahadi wa hae ho fihlela qetellong. ✓
Ho tswalla fatshe ha mosadi wa hae ha ho a ka ha mo fetola. O mo tsheheditse ho fihlela qetellong. (2)
[Tshwaya tshehetso e le nngwe feela]
- 17.13 Ke ne ke tla ikgodisetsa bona ke thuswa ke leloko leso.
Ke ne ke tla ba batlela mohlokomedi ho nthusa ho ba hlokomela le ho ba hodisa.
Ke ne ke tla nyala mosadi e mong ho nthusa ho ba hodisa. ✓ ✓ ✓ (3)
[Tshwaya e le nngwe feela [25]

POTSO YA 18: HAESO MAFOTHOLENG – CJ Teleki**Selelekela**

Mohlalobuwa a ka lelekela ka ho hlalosa melemo ya thuto. A ka bontsha kamoo thuto e ka fang motho menyetla e mengata bophelong kateng. Moqoqo ona ke o kgethang lehlakore oo ho wona mongodi a lekanang ho susumetsa mmadi hore a dumellane le yena ntlhakemong ya hae.

Karabo e ka lebellwang

Moqoqong wa kgang, mongodi a ka dumellana kapa a hanane le mohopolo ka dintlha tse tshehetsang sehlooho. O na le mohopolo o itseng kapa ntlhakemo e itseng, mme o hlalisa le ho ntshetsa pele lehlakore leo la hae; o tshehetsa le ho sireletsa ntlhakemo ya hae.

Seratswana ka seng se be le mohopolo wa sehlooho o hodisang ntlhakemo, e se ke ya e ba lethathamo la diketsahalo feela tse hlahang ka bukeng. A ntshetse pele moqoqo ka ho bontsha ka mehlala e tswang bukeng ho totobatsa ntlhakemo ya hae. A boele a bontshe kamano ya diketsahalo le bophelo ka kakaretso mabapi le hore motho o hlalhelwa ke tse ntle le tse mpe bophelong.

Phethelo

Phethelo ya hae e lokela ho tlamahanya kgang ya hae ka ho phethahala.

[Motshwai a badisise nehelano ya mohlalobuwa, mme a mo abele matshwao ho ya kamoo a ikamahantseng le sehlooho kateng.]

[25]**POTSO YA 19: HAESO MAFOTHOLENG – CJ Teleki**

- 19.1 Ke ha Molefi a tsoha a aparetswe ke mathata a toro e mo tarakanyang. ✓ ✓ (2)
- 19.2 Boipuiso. ✓ (1)
- 19.3 E sibollela Molefi hore ho na le banna ba bararo bao e leng bahanyetsi ba hae. E leng Mapetla, Ngatane le Ramafothole. ✓ ✓ (2)
- 19.4 Sehlo sa ngongoreho/tshithabelo/tsharelo. O ngongorehiswa ke kamoo Mapetla a mo buisang hampe kateng. ✓ ✓ (2)
- 19.5 Mehla ya tswelopele e hlakiswa ke mebila eo ho yona e leng semphete ke o fete le ditilele tsa batho di habile kerekeng. ✓ Mehla eo bana ba banana ba seng ba fuwa monyetla wa ho iswa sekolong jwalo ka bana ba bashanyana. ✓ (2)
- 19.6 Ke ha Molefi a hlanohela Montsheng. Batswadi le ausi wa hae ba ba kgahlanong le ketso ena ya hae ya ho hlanohela Montsheng a sa mo sitela ka letho. Ketso ena e baka qwebeshano lapeng la ha Pitso. ✓ ✓ (2)
- 19.7 Mantswe ana a senola hore Mapetla o a phoqa hobane o tletse bonokwane. ✓ (1)

- 19.8 Se thusa ho aheng le ho eletsa Molefi ka nako tsohle ho mo hlokomedisa ka metswalle ya hae eo e le bomenomasweu ba o bolaya ba tsheha. Molefi yena ha a mamele dikeletso tsa hae. ✓ ✓ (2)
- 19.9 Ha Molefi a ne a nyala Morongwe o ne a shebile maemo a matle, a hlomphehang hobane Morongwe a ne a rutehile. Empa maemo a Molefi a bophelo a ile a nyenyefatswa ke diketso tse eisehang tsa Morongwe. ✓ ✓ (2)
- 19.10 Pitso o hlokile ho tseba hore Mapetla ke yena ya mo kwetletseng lerumo ka kobong. ✓ ✓ (2)
- 19.11 Ke ha Molefi a fumana hore Jwalane o na le ngwana le monna ya neng a nyetse a ne a mo tseba a se na ngwana. ✓ ✓ (2)
- 19.12 Jwalane o ile a iponahatsa hore ha a di hadikela ho di ja ka ho kena ditaba tsa banna ka sehlotho, a bua ka tsela e tellang, a ngala ha a hlokomediswa phoso tsa hae. O ile a hlokela metswalle ya Molefi tlhompho empa Molefi ha a ka hlokomela mekgwa ena e mebe ya hae. ✓ ✓ ✓ (3)
- 19.13 Ha se toka, o ne a lokela ho tsebisa Molefi hore o mmeleng. Molefi a mo nyale a tseba hore o e hapella le namane. ✓ ✓ (2)
- [25]

POTSO YA 20: MOFUTA WA POTSO E TELELE**LEJWE LA KGOPIISO – T Letshaba****Selelekela**

Mohlalobuwa a ka lelekela ka ho hlalosa hore ditokelo le boikarabelo ke eng. A ka fana ka mohlala wa ditokelo tseo a di tsebang le boikarabelo bo tsamaellanang le tsona. Moqoqo ona ke oo ho wona mongodi a sekasekang ditaba tse amang ditokelo le boikarabelo mme a qetelle ka ho hlalisa ntlhakemo ya hae.

Karabo e ka lebellwang

Moqoqong ona mongodi o sekaseka dintlha tseo a reng ke ditokelo le boikarabelo. O na le mohopolo o itseng malebana le tsona, mme o o hlalisa le ho o ntshetsa pele a nto sireletsa ntlhakemo ya hae.

Seratswana ka seng se be le mohopolo wa sehlooho o hodisang ntlhakemo, e se ke ya e ba lethathamo la diketsahalo feela tse hlahang ka bukeng. A ntshetse pele moqoqo ka ho bontsha ka mehlala e tswang bukeng ho totobatsa ntlhakemo ya hae.

Phethelo

Phethelo ya hae e lokela ho tlamahanya kang ya hae ka ho phethahala.

[Motshwai a badisise nehelano ya mohlalobuwa, mme a mo abele matshwao ho ya kamoo a ikamahantseng le sehlooho kateng.]

[25]**POTSO YA 21: LEJWE LA KGOPIISO – T Letshaba**

- 21.1 Maikutlo a hore Naledi o sithabetse, o imetswe le hona ho tlallwa ke naha. ✓ (1)
- 21.2 Ke sehalo sa ho sithabela le ho sarehwa, sa motho a ferekaneng ho etsa diqeto tse nepahetseng. ✓ (1)
- 21.3 Ke karaburetso ya pono, ✓ eka motho o bona kamoo Naledi a koboteditseng hlooho kateng. ✓ (2)
- 21.4 Thapelo e ne e le motho ya neng a tsitlalletse nneteng a bile a le lerato. ✓ ✓ Pheleu yena e ne e le leqitolo a bile a le kgopo hobane o ne a batla Tsietsi a fellwe ke mosebetsi. ✓ ✓ (4)
- 21.5 O ne a ngongorehiswa ke hore Tsietsi le Thapelo ke bona ba fehlang morusu basebetsing ba bang. ✓ ✓ (2)
- 21.6 Tharahano e rotetswa ke ha mmuso o hloleha ho ahela Tsietsi ntlo ya RDP empa ba bang ba di ahetse leha ba ile ba etsa dikopo kamora hae. Ha Tsietsi a lelekwa mosebetsing a le mong feela empa Thapelo yena a siuwa leha ba ne ba etelletse mohwanto pele ba le babadi. E rotetswa ke ha Naledi a kena dikamanong tsa lerato le Mohlouwa a se a bile a tella Tsietsi a bile a bua leshano ha a botswa ka tjhelete. ✓ ✓ (2)

- 21.7 Seipati ke mohlohlolletsisi/moferekanyi, hoba o ne a senya kgotso e lapeng la Naledi ka ho mo kgothalletsa hore a kene dikamanong tsa marato le ntate Mohlouwa. ✓ ✓ (2)
- 21.8 Diketsahalo tsa qotso di etsahalla lapeng la Tsietsi le Naledi, ✓ sena re se bona ha Naledi a ne a re Pheleu a mo tswela ka ntlo/a hlalosa hore o tebetse Pheleu. ✓ (2)
- 21.9 Ke qwaketsano ya maikutlo. ✓ O se a ikwahlaya ka ketso ya hae ya ho ratana le Mohlouwa kaha e se e tsebahala mme monna e ka nna ya ba o se a e tseba kapa o se a jwetsitswe. (kgohlano ya maikutlo) ✓ (2)
- 21.10 Maikutlo a Naledi ke a tshabo ✓ hobane ditaba tsa hae tsa sephiri di bonahala di se di senolehile. ✓ (2)
- 21.11 Tjhe, ha e a nepahala hobane Mohlouwa o entse kano le mofumahadi wa hae mohla ba neng ba nyalana, jwale sena se se se bontsha hore ha a hlomphe mofumahadi wa hae.
Tjhe, ha se a nepahala hobane sena se theola basadi bana bao a ba fang ditjhelete seriti mme e bile o nyatsa banna ba basadi bao a ratanang le bona.
Tjhe, ha se a nepahala hobane o qhala kgotso malapeng a banna ba bang mme sena se qetella se lebisa lefung.
Tjhe, ha se tsela e nepahetseng tlasa maemo a phedisano, banna ba ka bolayana. ✓ ✓ (2)
[Tshwaya e le nngwe feela.]
- 21.12 Kamano pakeng tsa sehlooho sa buka le diketsahalo tsa yona e iponahatsa ha Tsietsi a aparelwa ke mathata a mangata ao a a bakelwang ke dibapadi tse ding tse iphetotseng majwe a kgopiso bophelong ba hae. ✓ ✓ ✓ (3)
[25]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 25
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 80